

บทคัดย่อ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กษัตริย์สยามต้องเผชิญแรงกดดันทางการเมืองทั้งจากภายในประเทศเอง และจากภายนอกคือมหาอำนาจตะวันตก จึงเกิดความคิดที่ต้องการปฏิรูปประเทศให้มีความทันสมัยทัดเทียมนานาอารยประเทศ พระองค์ได้ทรงนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สยามประเทศ ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในช่วงปลายรัชสมัย พ.ศ. 2440-2453 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองอย่างมากมาย

โดยการสร้างความเป็นสมัยใหม่ด้วยมิติวัฒนธรรม (Cultural Modernity) รัชกาลที่ 5 ได้สร้างพื้นที่ พระราชวังดุสิต วัดเบญจมบพิตร และถนนราชดำเนินขึ้นมาซึ่งมีลักษณะของพื้นที่อย่างใหม่ที่มีลักษณะของการใช้เหตุผลเชิงเครื่องมือในเรื่องรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นอย่างสมัยใหม่ อันมีส่วนทำให้คลี่คลายความคิดจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ ซึ่งแต่เดิมเคยมีอิทธิพลในสถาบันกษัตริย์ของสยามให้ลดน้อยถอยลงไป และก่อให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างใหม่ภายใต้แนวคิดอรรถประโยชน์นิยมเชิงพื้นที่ พื้นที่อย่างใหม่ได้ก่อให้เกิดปฏิบัติการอย่างใหม่

สิ่งที่พอเรียกได้ว่าสมัยใหม่ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ก็คือการเปลี่ยนแปลงเชิงวิจิตร (conceptual modernity) ซึ่งแสดงตัวออกผ่านความพยายามสร้าง ความศิวิไลซ์ หรือ ความเจริญ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การเกิดสำนักแบ่งแยกระหว่าง ความเป็นส่วนตัว และความเป็นสาธารณะ, สิ่งใหม่ (novelty) กับ สิ่งเก่า (tradition)